

ABSTRAKT

Existuje v Hegelově *Fenomenologii ducha* nějaký svět, a pokud ano, jak vypadá? Disertace si klade za úkol zodpovědět tuto otázku, na niž badatelé i filosofové tradičně odpovídají negativně: filosofie absolutního ducha neskýtá prostor pro svět. Faktem sice je, že Hegel skutečně nepředstavil filosofický pojem světa, zároveň je ale rovněž nápadné, že svět se objevuje na téměř každé úrovni *Fenomenologie ducha*. Stejně jako vědomí se i svět na každé úrovni *Fenomenologie ducha* proměňuje. Určitá funkce zůstává však světu vlastní napříč jednotlivými úrovněmi: svět je takový předmět vědomí, který samo vědomí vždy přesahuje, a který tedy vyjevuje hranice vědomí. Svět tak vystupuje ve *Fenomenologii ducha* v podobě určité koncepce celku, který vědomí nemá ve své moci. Tento zcizující moment je nejlépe patrný tehdy, odhodlá-li se vědomí k činu. Jedním z nejčastějších motivů Hegelovy filosofie je nespokojenost vědomí se svým činem, jeho přesvědčení, že v činu byl zrazen záměr. Již tato bytostná neschopnost vědomí uskutečnit to, co si předsevzalo, poukazuje k tomu, že skrze čin vtrhává do Já svět. Dále se ukazuje, že svět je dynamikou, která se vědomí vždy vymyká. Cesta *Fenomenologie ducha* je cestou, na níž vědomí přijímá toto zcizení a na níž se učí nalézt sebe sama v tomto zcizení. Nevzdává se tím sebeurčení, neboť svět, který „vtrhnul“ prostřednictvím činu a jeho důsledků do Já, je určitým rozměrem vědomí samého: jedná se o svět, který byl „probuzen“ vykonaným činem. Svět je ale takovým rozměrem vědomí, jímž se vědomí sobě samému odcizuje. Toto zcizující sepětí vědomí a světa se zakládá na sdílené logické struktuře, struktuře negativní sebevztáženosti, která je vlastní jak vědomí, tak světu: každé jsoucno je jen natolik, nakolik v sobě samém uskutečňuje základní „ironickou“ strukturu, kterou Hegel již v raném díle určil jako identitu identity a ne-identity. V případě Já to znamená, že Já je pouze natolik, nakolik nezůstává u sebe samého, ale nakolik je schopno se zvnějšnit, a tím v činu přivést na svět druhého, kterým vědomí vždy rovněž je. Tento vzhled do logické podstaty vlastního zvnějšnění, resp. všeho jsoucího vůbec neuvádí vědomí do stavu, v němž by dosáhlo absolutnosti v tom smyslu, že by světem již nemohlo být „překvapeno“. Znamená to pouze, že vědomí sdílí se vším jsoucím identickou strukturu. Vědomí, které dosáhlo tohoto poznání, již nezasahuje „majetnicky“ do světa, ale uznává svět jako svět dokonaný, jehož je samo součástí.

KLÍČOVÁ SLOVA

svět, duch, sebevědomí, absolutno, ironie, Hegel, Kant, Schelling, Fichte, Jacobi, Diderot, Sofoklés, Platón